

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

غلطه ده اسکی بانق عثمانیدہ
حیرہ نیک غزہ تہ سی ادارہ سنہ

Ինչպէս իմ կը նստակի . թող ելլան , խաղան , ճանչնան Վերջացուցած են : Ու զեղի տեսնել թէ , Ի՞նչպէս կը խաղան :

—Այ, պատմական տուրք մեզի, ա՛յ բաւական խաղաղին այսօր. թող հանդիստ ընեն :

—Այսպէ՛ս, պարա՛պ :

—Այո, վարանա է :

Եւ խորհեցայ թէ ինչո՞ւ վարանային եւ ուսման ժամանակ կէս օրէն ետքը քանի մը ժամ չյատկացնել ասոնց արհեստ մը սորվեցնելու համար, զի ցուր կազմարարութիւն : Ո՛ր հրատարակչը չպիտի ուզէր դասադրերը հոն կազմել տալ : Սորվեցնել նաեւ ծխախոտի սուփեր չինել : Բարդական չափին հետ կայ եւ նիւթական չափ ու ընկն : Ուսուցիչը կրնայ սորվել եւ սորվեցնել : Ինչո՞ւ քանի մը հոգին մեծերէն խոհանոց չեն զրկուիր վեց ամսուան մէջ խոհարար ըլլալու համար, մէկ երկու հոգի ալ պաշտօնեաներու սեղանատուները սեղանի սպասարարութիւն սորվելու համար : Բայց, հազար ու մէկ պահ կարելի է ընել՝ ասոնք պատրաստելու իրենց աշխատանքով անպագային ապրելու :

Հոն տեղէն ելլանք գաղթի խոհանոց : Առաջուրն աւելի մաքուր աւելի փայլուն է :

Բան մըն ալ աւելցուցած էին, սիրուն ծաղիկանց մը ուր կանաչ բոցով զոռած էր «Կեցցե՛ն բարեբաղը» :

Այո, եթէ իրաջնէ ամէն բան նման էր խոհանոցին, եւ այնտեղ եկուած կերակուրներուն գոնէ անելուցնէր, որ կը մնան պաշտօնեաներու սեղանին, արուին որբերուն. եթէ ամբողջ պարտէզը մշակուած ըլլայ, որբերու ձեռքով, այնպէս ինչպէս է խոհանոցին, ծաղիկանցը, այն մասնակ, այո, պատերն ալ, եւ ամէնքն ալ պաշտօնեաներուն հետ պիտի պուստ «Կեցցե՛ն բարեբաղը», որովհետեւ առատօրէն տուած են եւ դեռ կուտան :

ԳԱՅԻԱՆԻ ՄԱՍԿԵԼԵՆ

ԿԻՆ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԸ

Բարեբաղի Օրերան այս օրերս պիտի տայ Սեւ լեռը, նոր գործ մը, որուն հեղինակն է տիկին Օլիգայա Հոլմէս : Ինչքան գրեթէ անոր թէ՛ քերթուածը թէ՛ երաժշտութիւնը, հետեւելով այսպէս արդի ժամանակներու մեծ երգահաններուն որոնք միանգամայն բանաստեղծներ էին : Պէտք ունի Վալմիկի բայցն չափը մը, ուր ինչպէս կը անմտութիւնն ալ արեւը իրենց չեն հետեւիր ալ եւ կինները : Կին երաժիշտ մը Օրերային մէջ, ահա՛ նորութիւն մը, պիտի բռնէ : Ոչ, այնքան նորութիւն չէ այս դէպքը : Օրերան հաստատուած է 1670ին. անկէ ի վեր այս թատրոնը քանի մը կիններու գործերը տուած է : Առաջինը եղած է Ժիլիս տը Սենթման անուն կին մը որ ճանչցուած է իր Դիդոն անուն քերթութեամբ : Յետոյ եկաւ տիկին Եղիսաբեթ Ժաքքէ տը Լաիէ : 1716ին ալ օրերոյ Պատիկէ երգել տուաւ հոն իր մէկ գործը, Ամաուան Բանդիսեդը, որուն յաջորդեցին իր ուրիշ գործերը : 1800ին Տրյուի ներկայացնել տուաւ Կոսի անուն թատերգութիւն մը, որուն երաժշտութիւնը ինքը գրած էր : Տեպա լրագրին անօրինակ աղբիւր՝ օրերոյ Պէտիկէ՝ Վիքթոր Հիւկոյի «Լամբրալտ» գործին վերայ գուսաներգութիւն մը գրեց, եւ որորդը Օրերային մէջ ներկայացուեցաւ :

1838ին : Ասոնցմէ վեր կը բարձրանայ այսօր Օլիգայա Հոլմէս, որ թէ երբեք եւ թէ նիւթը գրած է : Հակառակ այս ամէնուն, այրերը չեն ուզեր հաւատալ թէ կիններ երբեք պիտի կարենան ըլլալ մեծ քերթիչ կամ մեծ երաժիշտ :

ՏՂՈՑ ՊԱՆԳԱՄԸ

Ամերիկայի Ան-Լուի քաղքին մէջ Juvenile Banking Company անունով պանքա մը հիմնուեց : Բացարձակապէս աղտը համար, եւ որուն նպատակն է տրգաքը կանոնաւոր վարձեցնել խնայողութեան :

Դրամապուրը, որ 500 բաժնետոմսի բաժնուած է, հիմնուեց 3000 տարւոյ է միայն, բայց հաւանականաբար յառաջիկայ ընդհանուր ժողովին 10 հազարի պիտի բարձրանայ :

Ամենէն հետաքրքրականը սա է որ այս պանքային հիմնադիրը 8 տարու է, նախագահը, քարտուղարն ու գանձապետը դեռ տասը տարու չկան եւ միւս բոլոր պաշտօնեաներն ու հաշուակալները տակաւին աղայ են :

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Երեկ սուրհանդակը բերաւ եւ լրագրական թերթներուն մէկ մասը : Պրանսայի նոր նախարարութեան կազմութիւնը առաջնակարգ սեղ մը գրաւած է, քանի մը օր է, զէթ բարեկեան մամուլին մէջ : Չափաւոր կուսակցութիւնը գոհ է նոր դահլիճէն, իսկ յառաջեկանները ընդհանրապէս դժգոհ : Ասոնց մէջէն ամենէն աւելի կատալի յարձակումը Լանքերէ կ'ընէ : Բասիլար (արմատական) քիչ մը փոխափայ է. իր երազած նախարարութիւնը չէ, բայց վերջապէս Տիւրքիի նախարարութեան լրագրագէտն կը համարէ : Իր առաջին գործը պիտի ըլլայ մէյ մը քուէարկել տալ 1895ի երեսնացոյցը, անկէ ետքը գործի վրայ պիտի տեսնուի թէ ինչ կ'ընէ : Բըքիթ Բիլիսլայի ալ ծայրայեղ յարձակումներ կ'ընէ : Տեպա որ հանրապետական ամենէն յետաձուգող թերթերէն մէկն է, որքան որ ալ Բիլիսի նախարարութեան մասին իր ուղարկութիւնը կը յայտնէ բայց եւ այնպէս կը ցաւի որ երկու արմատական այդ նախարարութեան մէջ մտած ըլլան, Պ. Շաթան եւ Պ. Տիւրքի-Տիւրքան, առաջինը զաղթականութեանց եւ երկրորդը հանրօգուտ շինութեանց նախարար : Բայց կը մխիթարուի յոսանքով որ զէթ ասոնց սիրայն արմատականները պիտի բռնեն նոր նախարարութիւնը :

Ֆիլիսոփ դարմանը կը յայտնէ որ Պ. Ֆիլիսի Ֆոս յարութիւն տուաւ Պ. Բիլիսի որ երբ նախարարարարեալու արտաքին գործերու նախարար էր, իր մէկ գործովը սաստկապէս յուզեց նոյն իսկ հանգուցեալ նա :

Խաղա՛հ Պ. Գառնան : Պ. Բիլիսի Բեւերլիոյ ֆրանսական դեսպան Լապուրէի ֆրանսական դեսպան Լապուրէն, որ այնքան կը սիրուէր հոն, եւս կանչելով, մեծ դժգոհութեան առիթ տուած էր իսկ ընդհանուր կերպով չափաւորներու կողմէն յոյս կայ թէ երեւոյ փափաքները պիտի պըսակուին : Հեռագիրը լուր բերաւ արդէն թէ քաղաքական յանցանքներու համար ներստրուկին քուէարկուեցաւ Խորհրդարանին : Այս անօրինութիւնը հաւանական մեծ ուժ մը կրնայ տալ Պ. Բիլիսի նախարարութեան, վրան զի յառաջեկալ կուսակցութիւնները իրենց մէկ մեծ փափաքին հասած եղան ատով :

Արտաքին լուրեր

Ֆ Բ Ա Ն Ս Ա

Երեկի սուրհանդակով առնուած ֆրանսերէն լրագրները կը բերեն մեզի Պրանսայի Հանրապետութեան նորընտիր նախագահին Յայտարարութիւնը, որ կարգադրած է երեւոյթականապէս ժողովին եւ Երեւոյթական մէջ :

«Պարոն երեւոյթականներ, «Հանրապետութեան առաջին պաշտօնին բարձրացնելով զիս, Ազգային ժողովը այդ բարձր պաշտօնին համար ընտրեց երկրին ամենէն համեմատ ծառայողներէն մին :

«Զգացած խորին երախտագիտութեան կատարելապէս չպիտի կրնայի յայտնել, եթէ այս ընտրութեան ամբողջ պատիւը չվերաբերէր աշխատասէր անկախութեան որուն կը պատկանի : «Անոր է որ կ'ուզուի յուսար 17ի ցոյցը : Ֆրանսական հայրենիքին մեծութեան համար անոր անդուլ կատարած թաքուն աշխատութեան է որ ազգին ներկայացուցիչները ուղեցին հանդիսաւոր միաբանք մը ընել :

«Գիտեմ թէ Ազգային ժողովը ինչ մեծ պարտականութիւնները դրաւ իրան ինքի յանձնելով Սահմանադրութեան պահպանումը : չպիտի թերանում ասոր մէջ : Կրնաք յատար ըլլալ, պարտներ, բոլոր անձնութեան, բոլոր արթնաւորութեան ապահովելու համար սահմանադրական օրէնքներուն պահպանումը, խորհրդարանական դրութեան կառնաւոր եւ ուղիղ կիրառութիւնը :

«Այն բացարձակ հանդարտութեամբ եւ անվիանդ վստահութեամբ որով կատարուեցաւ, նախարարական Իշխանութեանց փոխանցումը, Պրանսա անդամ մը եւս ցոյց տուաւ թէ ինչքան ինքզինքը տէր կը զգայ իր ճակատագրին հանրապետական օրէնքներուն պաշտպանութեան ներքեւ :

«Իսկ պաշտպանութեան, ինչ մեծ կարգ-կանոններուն ազատ գործադրութիւնը՝ ամէն պարագայի մէջ կը լսուի ապահովելու համար հանրային գործերուն յարաւոր ընթացքը : Հանրապետական կարգը չի կրնար արդէն վրտանալի ենթակայ ըլլալ : Արդարեւ, Ազգը ամէն վարկեան իշխանութիւն ունի իր կամքը յայտնելու իր ներկայացուցիչներուն միջոցաւ, եւ ասոնք միշտ ապահով են թէ Կառավարութեան մէջ

պիտի գտնեն հաւատարիմ գործակից մը որ իրենց հետ ջանադիր ըլլայ օրինաւոր ճանաչանքով իր գրեթէ հանկուր բոլոր լուրք եւ հանրօգուտ բարենորոգումները : «Պրանսա ամուլ յուզումը չի չփոթեր յառաջդիմութեան անպարար հեռապնդման հետ : Իր ուղղամտութեամբ գորաւոր, իր խնայողութեան ներքով հպարտ, ամէն վեհանք գաղափարի սրտակից, գերին չէ ու եւ է նախապաշարեալ սկզբունքի, բայց անտարբեր չէ ամբողջ աշխարհի մէջ մըտաբեր յուզող մեծ խնդիրներէն ո՛չ մէկուն :

«Այդ խնդիրներուն յարմար լուծումները փնտել եւ գնահատեալ յարմարեցնել ազգային ոգին, վրան աւանդութեանց, մեր բարեբերուն, — անա էական գործը զոր պէտք է առաջ տանիք :

«Բոլոր բարի կամեցողութիւնները պիտի միանան հաշտութեան, խաղաղացման եւ ընկերային արդարութեան նոյն մասնումով, որպէս զի ընդհանուր համաձայնութեամբ եւ հանրապետական եղբայրակցութեամբ պատրաստեն նիւթական եւ բարոյական բարեկեցութեան յարստեւ զարգացումը :

«Պրանսա, արդարապէս հպարտութեամբ մը դիտելով իր բանակը եւ նաւատորմը, որոնք այնքան զօրաւոր են որ իրաւունք ունի բարձրագոյնակ հաւատարմութեան իր խաղաղասիրութիւնը, վստահութեամբ ըլլալով անվիանդ իրենց որոնք թանկարկուն են իրեն եւ որոնք հաւատարմօրէն յարած կը մնայ, Պրանսա զէպի յառաջդիմութիւնը նոր թախշով մը կը պատրաստուի ազգերը հրաւիրելու խաղաղութեան մեծ տօներու, — արժանաւոր պահկում վերջացող դարուն :

«Ի պարտութեանց, արուեստներու եւ գիտութեանց մէջ, ճարտարագործութեան, վստահութեան եւ երկրաւոր գործութեան մէջ, ամենուրեք ուր ի յայտ կուգայ երկրին բեղմնաւոր գործունէութիւնը, ընդհանուր քուէարկութեան խորին ամբօններուն ինչպէս նաեւ քաղաքական աշխարհին մէջ, պէտք է որ միեւնոյն ետանդը միացնէ բոլոր անորոք որ նախանձախնդիր են ֆրանսական անունու փայլին :

«Պրանսական Հանրապետութեան զօրութեան եւ փառքին համար՝ այս միութեան, այս միահաղոյն աշխատութեան է որ կը հրաւիրուի մեզ, պարտներ, վստահ ըլլալով թէ ատով թարգմանը կ'ըլլաւ մեր ամբողջ անկախութեանը :

Այս յայտարարութիւնը ընդունուեցաւ որոտալի ծափահարութիւններով :

Գ Ե Բ Մ Ա Ն Ի Ա

Կայսեր ծննդեան 33րդ տարեկարծին օրը Պաւսոնական Ռուսերը յատուկ ապաւորութիւն մը հանելով կը հրատարակէ կայսերական հրամանագիր մը ուղղուած Պերլինի քաղաքային խորհրդին :

Կայսրը կը յայտարարէ թէ իր գոհուեալութիւնը յայտնուի համար Պերլինի քաղաքին, եւ մշտնջենաւորելու համար հայրենիքի փառաւոր անդետին իշխանաւոր, որպէս է նպատակ Պերլինի գեղարուեստական գործարաններ, թիւրիսը զինքի զիստար ծառուղիին մէջ չարք մը մարմարէ արձաններ պիտի կառուցուին, Պրանսէպուրիկի եւ Բրուսիոյ վեհապետները ներկայացնող մինչեւ Վիլհելմ Ա :

Այս արձաններուն քով ուրիշներ պիտի ըլլան որոնք ներկայացնեն այդ վեհապետներուն ժամանակակից նշանակալիւնութիւնը, զիւնաւորէանք, քաղաքային եւ այլն :

Այս գեղարուեստական գործերու ծախքը կայսրը իր անձնական զանապիտի տայ :

—Վիլհելմ կայսեր կողմէ բանաւորուղուած հրամանագիր մը կ'ընէ 1870-71ի ֆրանքեզերման պատերազմը քանհինգերորդ տարեկարծը տօնե համար 1870ին պատուանշան տալով զինուորականները 1895 յուլիս 15էն մինչեւ 1896 մայիս ամիսը պէտք է կը այդ պատուանշանները կադրիի տերներով :

Նոյն բանը պիտի ըլլայ նաեւ զը չափներուն եւ հրետանիներուն համար որոնք պատուանշան տալու են ֆրանքեզերման պատերազմին ատեն :

ՉԻՆ ԵՒ ՃԱՌՈՆ

Շարաթ օր հասած հեռագիր մը ծանուցանէ թէ ճարտիւնները գրաւեր վէյ-Հայ-Վէյը, որով ա՛լ բոլորովին վէյ-Հայ-Վէյի ծովածոցին :

Վերջին լուրերէն արդէն կը տեսնուի որ ճարտիւնները արագօրէն որ տեսնուի կը պատրաստուին : Վախ կ'ընէ Չինականները կրնան օգնութեան օգնել մը հասցնել վէյ-Հայ-Վէյը, բայց չենու ճամբաները այնքան դէշ են, ինչպէս չարժանիները այնքան դանդաղ որ մինչեւ օգնութեան հասնին ճարտիւնները տիրած ըմբսած կ'ըլլան :

* * *

Վէյ-Հայ-Վէյի գրաւումէն ետքը ժրտիւնները անմիջապէս պիտի յառաւանս Բէքինի վրայ, ինչպէս որ իր յատակագիծին էր : Եւրոպական թերթերէն ոմանք կը կարծեն թէ այս յատակագիծով անմիջապէս տեղի պիտունայ, սակայն հաւանական չի թուար այս եղանակին մէջ ճարտիւնները անմիջապէս յօժարակաւութիւն ցտան : Ընդհակառակը երկու ամսու մէջ կրնան Բէքինի ծովածոցը քանակ մը զամաք հանել եւ ապաւորելու յոյսով արեւմտական թերթերը : «Չինական պատուիրակները որ խաղաղութիւն կրնային համար պիտանակին Շանհային մեկնած են քրոնամա երթալու համար :

Ռ Ռ Ի Ս Ի Ա

Օտակայն կը գրեն Թայվեյ . «Իր ծանուցութի թէ, ուսական եւ տուրը զարգացնելու համար Թուրքի Պարսկաստանի եւ Արեւելքի ուրիշ երկրներու մէջ, եւրոպական եւ արաբ գործերու նախարարները հրաման տուին Համալսարաններուն կցել մասնաճիւղեր՝ արեւելեան լեզուներու ուսումն համար : Դնուութիւն անցընելէ անց ասիկից կըլլու անանողները պիտանան թարգման անուստուի Թուրքի Պարսկաստանի եւ Ասիոյ ուրիշ երկրներու ուսական հիւպատոսարաններ մօտ » :

Ա Ն Գ Ի Ի Ա

Անգլիոյ ընակալութեան տարեկ

ԹԵՐԹՈՆ «ՀԱՅԻՆԻՔ»-Ի (124)

Ժ. Բ Բ Ա Տ Է Լ

ՎԱՅՐԻ ԱՂԶԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐՐՈՐԻ

ՍԵՒ ՈՒՐՈՒՆ

Այն ատեն Կիւիլիան եւ Մարաթին սկսան երգել եւ Շինեթ հասկցաւ որ կրնար գործս ելել ասոնց նշարուեալու :

Համբան բաւական մտածող էր : Շուտ լաւ գիտէր թէ ինչ պիտի ուզէին իրմէ, բայց ո՛րքան ալ որ արամաղիր էր անոնց ուզածը ընելու, հաստատապէս ուրախ էր կտրելու եղածին չափ սուղի ծախքի իր անշուքութիւնը :

Միայն թէ չէր գիտեր որ Ֆիլիսի ինչ կերպով պիտի ընդունէր զինքը :

Ամբողջականօք կոմար կիսանքի ամէն պարագաներուն մէջ տաակը կուտար առնուի հաշուելու . . . մասնաւոր կըր ինչպիսիք զտակը գտնելու վրայ էր . . . ամբողջ ունեցածը կուտար ամենայն սիրով . . .

Եւ Շինեթ ապեցաւ երբ ձեռքին մէջ զգաց ամբողջ տրգալ մը պանքատուն նրան անոր, զոր արդէն ընդունած էր իր թերհաշիւ :

—Եւ, բաւ իրեն Ֆիլիս, ձեզ չը պիտի մոռնանք բնաւ . . . Ապահով եւ զէք որ դուք ու բոլոր ձերները մեր ամենապաշտելի երախտագիտութիւնը պիտի վազեւք . . . եւ ձեր չուրջը գանձողները երբեք չպիտի մոռնանք . . .

Շինեթ պանքատունները կը խոթէր չորջաղգեստին այն զրգանք, զոր կը ծածկէր ամենէն, նոյն իսկ Մարաթինն :

—Այո՛, բաւ, այո՛, չատ աղէկ . . . Վալքենի կինը կ'ուզէր անել . . . կրնաք անել, զայն սիրով կուտամ ձեզ, մասնաւոր թէ Մարաթին . . . ինչ որ է . . . միայն թէ պէտք է որ միւսները յանաւան . . . հիմա խմելու վրայ են, քիչ մը սպասելու է . . . չեմ կրնար երբորդ չեմ մըն ալ հրամայել իրենց, վրան զի այն ատեն ամենքն ալ պիտի մոռնան թէ ըստակը ո՛ւսկից գտայ . . . Ամենքն ալ աղէկ գիտեն որ աստի չունիմ . . .

Շինեթ այն ատեն լրացաւեց Ֆիլիսի թէ յաւաղան միջոցն էր սպասել որ Կիւիլիան Գանիլաւուդ եւ միւսները քանան :

Կէս դիւրեկն ետքը Ֆիլիսի զոյ կուտար մը պիտի գար : Շինեթ հոն պատուաւ պիտի սպասէր եւ Մարաթին Ծաղիկն տնկելով ու գտնադեղէն դուրս հանելով՝ պիտի յանձնէր Ֆիլիսի եւ Ժիլ Բէքինի, որոնք անմիջապէս պիտի անէին ամենին զայն :

Ճամբան Ժիլ Բէքինի պատրաստած ծրարիւն ալ գրեթէ տա էր :

Ժամերը յուսահատեցուցին զանդաւորութեամբ մը անցան, ինչպէս կը պատահի ամէն անգամ որ մարդ քանի մը կը սպասէ :

Վերջապէս հասկանալու երգերը հանդարտեցան, ամենքը բռնցին : Շինեթ յաջողեցաւ Մարաթինը պատկեցնել, Բայիլի ալ Կիւիլիանը, որ անդադար կը թուէր այն մեծակ հասկանալու, զոր պիտի գտնէր հետեւեալ օրուան իրաւաբանի ներկայացումէն, եւ Շինեթ երբորդ անգամ ըլլալով Ֆիլիսի քով գնաց :

Վճռական վայրկեանը եկած էր :

—Պաշէք ձեր կատը բերք, բաւ, բայց ազմուի մի՛ հանելք . . . Երկու ժամ մէջ կրնաք պիտի աներեւութիւնայ եւ չորս զին խոր միտութիւն պիտի պատ :

Ահա՛ այն ատեն պէտք է գործել : Ահա՛ Վէլիան ծառուղիին միւս կողմէն եկէք ծանր ծանր, խիստ ծանր . . . եւ գտնուելին զրան առջեւ ձեպի կը ապաստ :

Կատը չուտ մը պատրաստուեցաւ : Այս անգամ Ֆիլիսի յուզումները անկարելի է նկարագրել :

—Սրտաւ եղէք, պարոն Ֆիլիս, կը կրնաք Ժիլ Բէքինի, որոտու եղէք . . . ապա թէ ոչ գործը չի յաջողիր . . .

Այդ ժամին ալ յաւանական երեւցան կոմին :

Կատը հոն էր : Բոմբի իր նստարանին վրայ կը սպասէր . . . Հատկիւր էր որ անը ինչ կը սպասէր իրմէ : Ուստի ամենամեծ ճարտարութեամբ եւ անանց ամենամիտքը աղմուկի կատը կամայ կամայ մօտեցուց :

Երբ Քանիլաւուդի տաղաւարին երկու հարկը մեկրի չափ մօտեցան, Ֆիլիս փար իջաւ ու կուտին լապտերները մարքի :

Վերջապէս որոշուած տեղը հասան : Շինեթ կը սպասէր հոն :

Ուստի մասններուն ծաղը կոխելով դուրս եկեր էր այն զարարուն անեական ուր կը բնակէր անհատաւորի Մարաթին հետ :

—Կա՛ւ, բաւ յաճ ձայնով . . . զոր կարգին է . . . Ամենքը կը քնանան . . . դիւրեկն սոսկալի կերպով մօտ է :

